

УДК 556.55:341.3.018(28)

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ ТА РУЙНУВАННЯ КАХОВСЬКОЇ ГЕС НА СУЧАСНИЙ СТАН ДНІПРОВСЬКО-БУЗЬКОГО ЛИМАНУ

М. І. Бургаз, marynaburhaz@gmail.com, Одеський національний університет ім.

І.І. Мечникова, м. Одеса

О. М. Соборова, Olkasobr@gmail.com, Одеський національний університет ім.

І.І. Мечникова, м. Одеса

В. В. Дьомін, dioxinvovka@gmail.com, Одеський національний університет ім.

І.І. Мечникова, м. Одеса

Дніпровсько-Бузький лиман — це унікальна естуарна екосистема на півдні України, яка об'єднує води Дніпра і Південного Бугу перед їх впадінням у Чорне море. Ця екосистема має величезне значення для біорізноманіття, рибного господарства та водопостачання прилеглих регіонів. Проте за останні роки стан лиману значно погіршився через низку антропогенних і природних чинників, особливо через руйнування Каховської ГЕС у 2023 р. внаслідок військової агресії Росії проти України.

Каховська ГЕС до свого руйнування відігравала ключову роль у регулюванні водного режиму нижньої течії Дніпра, включаючи Дніпровсько-Бузький лиман. Гребля забезпечувала стабільний рівень води у Каховському водосховищі, яке живило нижні частини Дніпра та забезпечувало потреби промислових і сільськогосподарських підприємств, а також водопостачання населення. Крім того, Каховська ГЕС мала важливе значення для судноплавства і меліорації земель у прилеглих регіонах.

Руйнування Каховської ГЕС у червні 2023 р. стало катастрофою для водної екосистеми України. Вибух на дамбі призвів до швидкого спорожнення Каховського водосховища, що спричинило наступні екологічні наслідки:

- Різке зниження рівня води. Вода стрімко витекла з водосховища, залишивши водний рівень нижче за межі норми. Це призвело до критичної ситуації в нижній течії Дніпра, включаючи Дніпровсько-Бузький лиман.

- Втрата водозабезпечення. Важливі промислові підприємства та населені пункти в Херсонській, Миколаївській та Запорізькій областях залишились без надійного джерела водопостачання. Це суттєво вплинуло на сільське господарство і міста, які залежать від води з Дніпра.

Основним наслідком руйнування ГЕС стало радикальне зниження рівня води в Дніпрі, що вплинуло на лиман. Прісна вода, яка надходила з Дніпра, підтримувала рівновагу між солоною водою Чорного моря та внутрішніми водними об'єктами.

Після руйнування ГЕС кількість прісної води значно скоротилася, що спричинило такі наслідки:

- Зростання солоності води. Лиман почав отримувати більше солоної морської води, оскільки надходження прісної води з Дніпра суттєво зменшилося. Це змінило умови існування для багатьох видів риб та інших водних організмів, які не пристосовані до таких змін.

– Висихання прибережних зон. Пониження рівня води в лимані призвело до осушення значних територій на його берегах, що знищило важливі для біорізноманіття прибережні екосистеми.

Зміна солоності та гідрологічного режиму Дніпровсько-Бузького лиману призвела до значного скорочення рибних запасів. Багато видів риб, таких як осетер, короп, щука та сом, що традиційно мешкали в прісноводних частинах лиману, тепер мають обмежені можливості для існування через підвищення солоності води. Також порушені умови для нересту багатьох видів, що призводить до скорочення популяцій риб.

Військові дії та знищення інфраструктури призвели до підвищеного забруднення вод лиману. Руїнування промислових об'єктів, військові обстріли та потрапляння нафтопродуктів, важких металів і хімікатів у воду спричинили збільшення концентрації токсичних речовин. Це негативно впливає не тільки на водні організми, але й на здоров'я людей, які залежать від водних ресурсів лиману. Одним із найбільш відчутних наслідків руїнування ГЕС стало скорочення обсягу води для зрошення сільськогосподарських угідь. Це поставило під загрозу врожаї в південних регіонах України, що традиційно займаються вирощуванням зернових, овочів та фруктів. Крім того, обмежене водопостачання загрожує життєзабезпеченню багатьох населених пунктів, включаючи великі міста на півдні країни.

Через зменшення рибних запасів та погіршення якості води рибальство в лимані та прилеглих водоймах стало значно менш прибутковим. Місцеві рибалки втрачають засоби для існування, а регіон зазнає економічних втрат через зниження продуктивності рибного господарства.

Після руїнування Каховської ГЕС український уряд та міжнародні екологічні організації висунули низку ініціатив для пом'якшення наслідків катастрофи та відновлення екосистеми Дніпровсько-Бузького лиману.

Основні заходи з відновлення екосистеми Дніпровсько-Бузького лиману включають:

Моніторинг екологічного стану	Регулярні дослідження якості води та біорізноманіття для оцінки поточного стану екосистеми
Проекти з очищення води	Розробка і впровадження систем очищення водних ресурсів від забруднювальних речовин, які потрапляють у лиман
Міжнародна допомога	Підтримка з боку міжнародних екологічних організацій у проведенні відновлювальних робіт та поновленні водного балансу в регіоні

Руїнування Каховської ГЕС і військові дії в Україні стали причиною серйозних змін у Дніпровсько-Бузькому лимані, що негативно вплинуло на гідрологічний режим, рибні запаси, якість води та соціально-економічну ситуацію в регіоні. Відновлення екосистеми вимагає часу, значних зусиль та міжнародної підтримки для подолання екологічних та економічних наслідків цієї катастрофи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мельник В. О. Гідролого-морфологічні процеси в Дніпровсько-Бузькій естуарній екосистемі: динаміка та фактори впливу // Гідробіологічний журнал. 2020. Т. 57, № 4. С. 48—57.

2. Гончаренко І. М. Просторово-часові особливості морфологічних процесів у Дніпровсько-Бузькому лимані // Екологія та водні ресурси України. 2019. Т. 15, № 3. С. 26—34.
 3. Шевченко О. В. Вплив гідрологічних змін на морфологію та біорізноманіття Дніпровсько-Бузької естуарної екосистеми // Гідроекологічний вісник України. 2021. № 6. С. 112—120.
 4. Дмитрук О. П. Морфологічні зміни руслових процесів у Дніпровсько-Бузькому лимані та їх вплив на екосистему // Екологічний моніторинг та менеджмент водних ресурсів. 2020. Т. 7, № 2. С. 33—41.
 5. Кравченко А. М. Гідродинамічні процеси у Дніпровсько-Бузькому лимані та їх вплив на морфологічну структуру водної екосистеми // Морська екологія та рибні ресурси України. 2018. Т. 8, № 1. С. 55—64.
 6. Фролов О. С. Морфодинамічні процеси в Дніпровсько-Бузькій естуарній екосистемі та їх наслідки для водної біоти // Гідроекологія та охорона природи. 2019. № 11. С. 78—86.
 7. Журавльов В. М. Зміни гідрологічного режиму Дніпровсько-Бузької естуарної системи внаслідок антропогенного втручання // Екологічний вісник. 2021. № 4. С. 102—110.
 8. Ковальов Л. О. Вплив морфологічних змін на біопродуктивність Дніпровсько-Бузької естуарної екосистеми // Рибне господарство та аквакультура. 2020. Т. 60, № 1. С. 41—49.
 9. Шевчук Л. І. Гідролого-морфологічні процеси в естуарній системі Дніпра та Буга: сучасні тенденції та виклики // Гідроекологічні дослідження України. 2018. Вип. 13. С. 23—32.
 10. Гринько О.В. Гідролого-морфологічна структура Дніпровсько-Бузької естуарної системи: вплив на іхтіофауну // Екологічний журнал України. 2019. Т. 27, № 3. С. 87—96.
-